

HET MIJNPLEIN TE OOSTENDE

door D. FARASYN

Wie in Oostende naar de ligging van dit plein vraagt en hiervoor de officiële benaming « Mijnplein » gebruikt en bij het beteuterd nadenkend gezicht van de aangesprokene een vroegere benaming « Oude Mijnplaats » naar voren schuift, riskeert veelal geen antwoord te krijgen. Vraagt hij naar de « Goedmarkt » dan zal men hem onmiddellijk het plein aanwijzen bezuiden de Kapucijnenkerk.

Het Mijnplein is heden ten dage zoals de naburige pleinen in de eerste plaats een parkeerterrein geworden. Eenmaal per week wordt het tot een druk bezochte deels vlees- maar hoofdzakelijk « goedmarkt » her-schapen. Enkele keren per jaar wordt het tot een lawaaierig kleur- en lichtrijk kermisterrein omgetoverd.

Toch heeft het Mijnplein naast zijn specifieke marktactiviteiten iets speciaals, namelijk zijn eigenaardige vorm. Het heeft niet de regelmatige vorm van de oudere Grote Markt en Groentemarkt, noch van het jongere Vissersplein. Twee rechthoeken schijnen er bij elkaar gelapt te zijn. Een kleine rechthoek bij de Kapucijnenkerk draagt op zijn westelijke helft sporen van grasbeplanting. Enkele metalen geraamten als kinderspelen bedoeld staan er zielig doelloos te roesten in een vroeger zo kinderrijke buurt. Op de oostelijke helft rijzen enkele hoge schrale bomen op boven bolvormige struiken rond witte zitbanken waar weinig mensen komen op uitrusten. Een grote rechthoek gevat tussen de Kapucijnenstraat en de Nieuwstraat vertoont in zijn betonnen of kasseien plaveisel, in zijn oude borduurstenen nog de resten van zijn vroeger disparaat gebruik. Het is alsof de geschiedenis van het Mijnplein voor een deel in de grond versteend is. Op de Oostzijde staan de enige huizen van het eigenlijke Mijnplein gerijd. Twee cafés op een oude vertakking van de Cirkelstraat naar het Z.O., vier huizen aan de achterzijde van de Cirkelstraat, tien aan de achterkant van de Schippersstraat.

Het ligt in onze bedoeling kuierend door tijd en ruimte enkele wetenswaardigheden weer te geven over het ontstaan en de evolutie van dit plein, van zijn aangrenzende straten en van enkele merkwaardige gebouwen vanaf het begin van de 17e eeuw tot aan het uitbreken van de eerste wereldoorlog en hierbij enkele aspecten van het variërende volksleven van het oude Oostende te belichten.

Eind september 1604 verstomde het wapengeweld rond en boven een tot puin geschoten stad. Traag, zeer traag kon men beginnen aan de wederopbouw. Dit zou enkele tientallen jaren in beslag nemen. In het N.O. bleven de grachten, de wallen, de poorten en bruggen, die de be-

legerden als de « Laetste Afsnijdinge » hadden opgeworpen in een ver-
twijfelde poging tot het vormen van het « Cleen Troje » bewaard tot
rond 1627 (1).

In oude teksten staat dit stuk Oostende bekend als « de Citadelle » of
« de Goede Nacht ». Deze burcht had voor doel de haventoeegang en de
herbouwde stad te beheersen (2). Hierin werden de pijlers ondergebracht
van de nog immer voor moeilijkheden bevreesde Spaanse macht. De
militairen kregen het noordelijk deel toegewezen, langs en ten N. van
de Oude Kayestraat of Langestraat met als kernpunt het Spaans Kwar-
tier. Ten Z. van een huizenrij van de Langestraat werd een terrein voor-
behouden voor reguliere geestelijken. Eerst op 26 november 1615 konden
het magistraat en de orde van de Kapucijnen een akkoord bereiken voor
het vestigen van deze orde in onze stad en voor de bouw van een klooster
en een kerk (3). Voorlopig kreeg een voorhoede van Kapucijnen onder-
dak in een huis dat aan Joos Nollet hoorde, totdat de bouw van een
convent en een klooster in het zuidelijke deel van de citadelle beëindigd
was (4).

De eerste steen van de kapel werd op 1 juli 1618 gelegd door de prelaat
van de abdij van Oudenburg (5). In 1619 las men de eerste mis « in het
cappelleken up Ste Franchoisdag » (6). In hetzelfde jaar werd het kloos-
terdomein gedeeltelijk door een muur omsloten. De stad zorgde, met
een bijdrage van de Aartshertogen voor « het calcyden van de straete
voor haerlieden convent » (7). De Kapucijnenstraat was geboren.

De eerste kloostergebouwen waren, zoals trouwens de overgrote meer-
derheid der nieuw opgetrokken huizen, eerder schamel. De daken ervan
waren met stro bedekt (8).

Geleidelijkaan werden kapel, klooster en kloosterdomein in 1631-1633
en in 1642-1643 uitgebreid (9). De kapel werd tot een tweebeukige kerk
vergroot. De Oostendse jeugd volgde er tot in het midden van de 17e
eeuw de voorbereidende lessen tot het ontvangen van het heilig vorm-
sel (10). Het klooster ten zuiden van de kerk verkreeg een uitbouw in
« U » vorm rond een kleine binnenkoer en werd met een verdieping
voorzien (11). Hier konden ongeveer 30 à 35 Kapucijnen rustig leven
en aan « diversche religieuse passanten » tijdelijk logies bezorgen (12).

(1) Kaart van Sanderus. *Flandria Illustrata*, Dl. 1, blz. 310-311
A.R.A., R.K., 26795, f° 97rv.

(2) A.R.A., R.K., 26795.

(3) J. Bowens, *Nauwkeurige beschrijving...* Dl. 1, blz. 105.
Fragmenta, november 1887, Dl. 1, blz. 103.

(4) A.R.A., R.K., 37415, f° 51r en 37416 f° 50rv.

(5) J. Bowens, op. cit., Dl. 1, blz. 105
A.R.A., R.K., 37416 f° 28v tot 30r.

(6) A.R.A., R.K., 37417 f° 26v.

(7) A.R.A., R.K., 37417 f° 35rv.

(8) A.R.A., R.K., 37416 f° 36v.

(9) A.R.A., R.K., 37430 f° 53v, 37431 f° 52v, 37441 f° 45v en 50v.

(10) A.R.A., R.K., 37431 f° 37v en 38r.

(11) Farasyn D.: *Belgische steden in relief*, Oostende, blz. 32.

(12) A.R.A., R.K., 37462 f° 40v.

Ook het kloosterdomein werd vergroot en in een groene ruimte van lommerrijke hovingen herschapen. In september 1633 werd zelfs een huis van Corneille de Witte, dat voor het inkwartieren van soldaten was gebruikt, afgebroken « pour etre doiz lors converty en jardinaige du couvent des R.PP. Capucins » (13). De kloostertuin omvatte de ganse oppervlakte van het huidige Mijnplein en de Cirkelstraat en liep door tot aan de achterhuizen of blinde muren van de Lange- en de Schippersstraat.

De Kapucijnen verkregen in 1645-1646 de toelating van de stad tot het « opvullen met sant de nieuwe straete die de Eerw. PP. Capucynen hebben doen maken ». De stad zelf telde 2520 Pond par. neer voor « het calcyden van de nieuwe straete » (14). Om deze straat tot in de Schippersstraat te kunnen doortrekken moest men het huis van Thomas Wery op de Z. hoek van de Nieuw- en Schippersstraat afbreken (15).

De aldus tot stand gekomen Nieuwstraat bleef tot in het begin van de 20e eeuw één van de smalste straten van de stad. Tussen de huisgevels bereikte de breedte van deze straat nauwelijks 3,5 m à 4,5 m, d.i. nog niet de helft van de breedte van de Breidelstraat of de Kapucijnenstraat.

Daarom duidde men ze ook aan met het verkleinwoord « La nouvelle ruelle » of het « Nieuwstraatje ».

Het kan best zijn dat de Nieuwstraat in rudimentaire vorm reeds vroeger bestond. Teksten van 1635-1636 vermelden het bestaan van een achterpoort van het kloostergoed (16). Deze poort gaf uit op de St.-Franciscusstraat en werd achteraf versierd met het beeld van de heilige Franciscus, patroonheilige van de Kapucijnen (17).

Het is moeilijk te bepalen wanneer de huizen gebouwd werden van de Schippersstraat en van de Nieuwstraat die aan de kloostertuin paalden.

Uit kaartstudie mogen we afleiden dat zij grotendeels vóór het midden van de 17e eeuw tot stand kwamen (18).

Op de Z.O. hoek van de Apestraat of Brabantstraat strekte zich langs de Kapucijnenstraat het Arsenaal uit, dat bij het beleg van 1706 volledig vernield, op deze plaats niet meer werd herbouwd. Zo ontstond aan weerszijden van het oostelijk uiteinde van de Apestraat een langwerpige smal pleintje voor het klooster van de Paters, pleintje dat als Koolmarkt dienst deed.

In februari 1746 ontving de stad het bevel van de Franse bezettende macht om stallingen voor cavaleriepaarden op te richten o.a. « op de Koolmarkt recht over de Paters Capucynen » (19). Na het sluiten van

(13) A.R.A., R.K., 26798 f° 128v-129r.

(14) A.R.A., R.K., 37444 f° 32rv.

(15) A.R.A., R.K., 37444 f° 39r.

(16) A.R.A., R.K., 37439 f° 29v.

(17) De eerste vermelding van de St.-Franciscusstraat in de stadsrekeningen dateert van 1650 - 1651, R.K., 37449 f° 32v.

(18) Sanderus, op. cit., Dl. 1, blz. 310 - 311.

(19) J. Bowens, op. cit., Dl. II, blz. 123.

A.R.A., R.v.F., 3248, memoire de Grijsperre, 19 nov. 1781.

A.R.A., R.K., 37530 f° 36rv.

het verdrag van Aken in 1748 hadden deze inderhaast op het Z.W. deel opgerichte houten stallingen geen enkel militair nut meer. De stad kon deze loods en het voorliggend terrein op 9 januari 1755 inhuren voor de duur van 99 jaar aan een jaarlijkse huurprijs van 10 fl. 10 s. De loods werd in 3 delen verdeeld. Het noordelijke deel dat op de Apestraat uitgaf, gebruikte de stad om brandladders en brandspuiten te bergen. Het middengedeelte deed dienst als stadsezelsstal, om de ezels waarmee de boeren hun produkten op marktdagen naar de stad brachten tijdelijk een onderkomen te geven. Deze transporttraditie was een logische reactie van deze mensen om te ontsnappen aan de indertijd geldende stadsbelasting van het « calcyegelt » dat geheven werd, namelijk « 5 stuyvers op elcken vrachtwaegen ende op elcken saelpeerde commende ende passerende dese stede » (20). Dit middengedeelte werd verder gebruikt om er de stoelen in onder te brengen die de stad aan de marktkramers verhuurde. Een klein zuidelijk stuk van 29 v. op 18 v. verhuurde de stad verder aan de weduwe Bowens die er een opslagplaatsje liet bouwen voor de winkel « De Pelikaan », die zij op de Groentemarkt openhield naast het hoekhuis van de Kapucijnenstraat (21).

Met de fantastische economische bloei, die Oostende tijdens de Amerikaanse oorlog (1776-1783), kende was de nood aan magazijnen en woningen zo groot geworden, dat kapitaalkrachtigen het perceel onbebouwde grond en de oude stallingen wensten op te kopen. Frederic Romberg was de eerste die een aanvraag voor aankoop van dit terrein op 6 februari 1781 bij de Gouverneur-Generaal indiende. Dit rekest werd echter op advies van Th. de Grijssperre afgewezen omdat Romberg er vooral een opslagplaats wenste op te richten, wat zeker niet naar de zin was van de raadshier van de Geheime Raad, die er liever mooie handelshuizen zag oprijzen ter verfraaiing van de stad (22).

Na contact te hebben genomen met de Grijssperre (23) diende de Schotse bankier G. Herries, inwoner en burger geworden van Oostende, een gelijkaardig verzoek in op 31 oktober 1781. Hij stelde voor op dit terrein een gebouw op te trekken, dat zou dienen als zetel van een bank- en verzekeringsmaatschappij. Tevens verklaarde hij bereid te zijn in hetzelfde gebouw en op eigen kosten een ruimte te voorzien voor het bergen van de stedelijke blusapparatuur (24). Met de steun van de Grijssperre (25) verkreeg Herries op 28 november 1781 de toelating deze grond aan te kopen voor de som van 1400 g., op voorwaarde dat het gebouw vóór einde augustus 1783 voltooid was en dat er een ruimte van 30 v. lengte en 20 v. breedte hierin voorbehouden werd voor het bergen van brandladders en blusapparaten, ruimte, die via een koetspoort op de Apestraat moest uitgeven (26). G. Herries kocht op 22 december 1781 het

(20) A.R.A., R.K., 37477.

(21) A.R.A., S.S.O., 2074, Brief van Grijssperre, 13 maart 1781.

(22) A.R.A., G.R., 283 B.

(23) A.R.A., G.R., 283 Brief 24 okt. 1781.

(24) A.R.A., R.v.F., 3248.

(25) A.R.A., G.R., 283 B, memorie de Grijssperre, 19 nov. 1781.

(26) A.R.A., R.v.F., 3248, Brief 28 nov. 1781.

terrein op (27) en liet de bouwwerken op 27 februari 1782 aanvangen (28). Dit bracht meteen de verplaatsing mede van het pompiersmateriaal dat tijdelijk in de hovingen van het Kapucijnenklooster werd gesteld (29). De stadsezelsstal verhuisde naar een langwerpige perceel op de westzijde van de Schippersstraat. Dit perceel liep door tot aan het achterhuis van de huidige textielwinkel uit de Franciscusstraat, « De Schaar » die recht uitgeeft op de Dwarsstraat, de vroegere Korte Krulstraat (30). Hier zouden deze stallingen tot 1865 blijven bestaan. De Koolmarkt ging over naar een vage grond, « De Boomkens » genaamd, bezuiden de Babylonestraat, waarop in 1841 de nieuwe stadsgevangenis gebouwd werd.

De inplanting van het brandweerlokaal in het gebouw van Herries liep niet van een leien dakje. In juni 1782 stelde de stad vast dat de pompiersloods te kort was om de brandladders te kunnen plaatsnemen. De loods moest een lengte hebben van 30 voet. Er was echter niet duidelijk gespecificeerd welke interpretatie aan de meeteenheid « voet » moest gegeven worden. Was het de Oostendse voet van 11 duim of de koninklijke voet van 12 duim? Aan het getwist tussen de stad en Herries werd een einde gesteld door het decreet van 8 maart 1783. Dit bepaalde dat de loods gebouwd moest worden op de plaats voorzien bij decreet van 28 november 1781 en dat de lengte van 30 voet Oostendse maat volstond. Jaren later, in 1838 werd het brandweermateriaal overgebracht naar het zuidelijke deel van het gebouw met uitgang op een stuk vage stadsgrond die op de Kapucijnenstraat uitliep (31).

Het grootse gebouw van G. Herries kwam op de vooropgestelde datum klaar en werd de zetel van een belangrijke bank- en verzekeringsmaatschappij. Tot rond 1840 stond het gebouw bij de Oostendse bevolking bekend onder de benaming « De Bank ».

De stelling van A. Sleeks dat dit gebouw de zetel van de Oost-Indische Compagnie was en dat het op het einde van de 17e eeuw was opgetrokken is dus verkeerd (32).

De Franse Revolutie bracht heel wat wijzigingen aan in het grondbezit en in het leven van deze blok door het verdrijven van de Paters Kapucijnen uit hun klooster en de verkoop van hun in beslag genomen domein. Begin juni 1797 verlieten de Paters hun kerk en hun klooster (33). Zij verdwenen voorgoed uit het stadsbeeld en uit het stadsleven. Men zou ze niet meer zien opstappen in de talrijke processies die voorheen door de stad trokken. Voorbij ook de goddelijke diensten die zij in hun eigen kerk verzorgden, diensten, die meer werden gevolgd dan deze in de parochiekerk gehouden. Voorbij de kerkdiensten die zij vroeger opdroegen in de kapel van het Fort St. Philippe voor de bewoners van het

(27) A.R.A., R.K., 26922, f° 4v.

(28) A.R.A., S.S.O., 2075, Brief 27 feb. 1782.

(29) A.R.A., G.R., 238 B Brief van Th. Ray, 5 maart 1783.

(30) De benaming door A. Sleeks gegeven aan deze straat, Kromme Kortestraat (Oude Oostendse straten en gebouwen, blz. 65), heb ik nergens aangetroffen.

(31) A.R.A., G.R., 283 B.

(32) A. Sleeks : Oude Oostendse straten en gebouwen, blz. 77.

(33) R.U.G., HS. 2911.

Sas en van Molendorp. Voorbij de diensten die zij voor de civiele gevangenen verzekerden in de kapel van het stadhuis.

De kerk werd eigendom van de stad. Kloostergebouwen en -tuin kwamen in handen van Mac Lagan. Deze installeerde een brouwerij in de gebouwen rechtuitgevend op de Apestraat. De Franse gendarmerie, later de Nederlandse marechaussée, werd ingekwartierd in de gebouwen ten zuiden de brouwerij. Zij beschikten over een ruime tuin wiens oppervlakte samenviel met de later gebouwde Vleesmarkt.

Op het einde van het Hollandse bewind was het oude kloosterdomein nog altijd in handen van hoger vernoemden. Juist bezuiden de gendarmieriegebouwen woonde de bekende Oostendse notaris Antoine Rycx. Aan de noordkant van de Nieuwstraat tot aan de oude paterspoort stonden er 5 huizen. Ten oosten van deze poort tot aan de Schippersstraat waren er 9 meestal kleine woningen.

Aan de Westkant van de Kapucijnenstraat tussen de Apestraat en de Groentemarkt stonden er slechts twee imposante gebouwen, van elkaar gescheiden door een « passagie » stadgrond, uitgang van de latere pompiersloods. Op de hoek van de Kapucijnenstraat en de Groentemarkt rees het grote hotel « La ville de Gand » op van Antoine De Clerck, dat later « Hotel de Gand et d'Albion » zou worden en nu nog op de gevel aan de Groentemarkt het opschrift draagt « Albion Palace ». Op de Z. hoek van de Apestraat lag « De Bank » eigendom van de erfgenamen Keith en Co., en bewoond door Coleta De Coster. Het tehuis had een dubbele toegang, een noordelijke pui met dubbele trap en een zuidelijke pui met enkele trap wat zeker aan het gebouw een bijzonder cachet gaf (34).

Op 30 mei 1834 werd « De Bank » verkocht aan een Engels edelman Robert Dundas (35) die het op zijn beurt op 15 september 1836 overliet aan twee Bruggelingen nl. de chirurg Antoine Herreboudt en de architect Julien Buse (36). Op 30 mei 1838 kocht de groothandelaar F.A. Belle-roche, na verdeling van het gebouw het grote hoekhuis op (37) terwyl het kleiner zuidelijk gedeelte op 23 april 1844 eigendom werd van Jan Buckens, een bekende aannemer van badkoetsen (38).

Het oostelijk gedeelte van de oude Kloostertuin kende korte na de Belgische Revolutie belangrijke wijzigingen. De stad Oostende kocht op 20 februari 1834 van de brouwer Mac Lagan een stuk grond af van 1966 m², gelegen in de Z.O. hoek (39). Gebruik makend van twee oude waterputten die zich op dit terrein bevonden liet de stad er bij aanbesteding van 6 oktober 1834 een vismijn bouwen door aannemer Aug. Claeys voor de som van 15.500 frank (40). Een oude loods palend aan de achterzijde van de huizen van de Schippers- en Nieuwstraat werd afgebroken en het ganse plein geplaveid. De vismijn werd op een zes

(34) Kad. Br., 208 en bijgaande kaart.

(35) Kad. Br., 219, 1833-1834 nr 86.

(36) Kad. Br., 219, 1836 nr 84.

(37) Kad. Br., 219, 1838 nr 4.

(38) Kad. Br., 219, 1844 nr 63 en schets 4.

(39) Kad. Br., 219, 1833-1834 nr 58.

(40) R.A.B., Reg. en Dom., 57, 16r.

tal meters van de achtermuren van de Schippersstraat opgetrokken. Het was een rechthoekig gebouw van 27 meter lengte bij 7,5 meter breedte, op de Z.W. kant voorafgegaan van een 5 zijdige galerij met uitstaltafels (41). Zo ontstond de nieuwe vismijn op het nieuwe Mijnplein.

Praktisch terzelfdertijd ging men over tot het afbreken van de Vismarkt (42), die de stad in 1707-1708 (43) had laten aanleggen op het W. uiteinde van de Kadsand- en Bonenstraat. De smalle, gammel geworden, vijfzijdige gaanderij, het open mijnbureel waar bovenop de mijnklok bengelde tussen twee rechtopstaande balken door een houten kapje afgedekt, alles viel onder slopershamers weg. Alle visverkoop op de vroegere Vismarkt verdween hiermee, althans tijdelijk.

Op kaarten en in notariële acten wordt het Mijnplein vanaf 1836 aangeduid met twee termen: « Nouveau Marché au poisson » en « Minque ».

Dit beduidt dat de ganse visverkoop, het mijnen evengoed als de kleinverkoop door visvrouwen bedreven, van de vismarkt naar het Mijnplein was overgegaan. Het hoeft ons niet te verwonderen, dat beide, nu naar plaats gesplitste handelsactiviteiten toen nog op één en dezelfde plaats doorgingen. Zeker, tijdens de 17e en 18e eeuw greep het mijnen vooral plaats in de « Vischminne » die de stad in 1615 (44) aan het Ponton had laten oprichten. Teksten uit de 18e eeuw vermelden echter duidelijk dat dit ook op de Vismarkt gebeurde (45). Bowens zelf trouwens schrijft dat de stad op de Vismarkt « een galderij (liet) oprechten tot het houden van de Vischmyne » en « op den eersten maerte 1708 wierd de Vischmyne gestelt in 't Cadzant en aldaer voor d' eerste-maal de Vischmarkt gehouden (46).

Zeker is het dat vanaf 1835 de vis gemijnd werd op het Mijnplein. Een stedelijke verordening van 14 april 1838 bepaalde duidelijk dat, de vis, door de sloepen aangebracht, van de kaai naar de mijn moest vervoerd worden langs de Kaaistraat, de Groentemarkt en de Nieuwstraat (47).

Een tijd lang ging ook de vismarkt op het Mijnplein door. Maar reeds vóór het midden van de 19e eeuw werd de oude Vismarkt opnieuw in gebruik genomen door de visvrouwen, zij het dan op een vrij primitieve en weinig hygiënische wijze (48).

Achtereenvolgende verkavelingen, de aanleg van een nieuwe straat waarlangs gebouwen werden opgetrokken brachten het N. deel van het oude kloostergoed tot nieuw leven.

Op 17 januari 1838 verkocht Mac Lagan het huis en de brouwerij bezuiden de kerk samen met de resten van de tuin aan arrondissements-

(41) Kad. Br., 207, 1836.

(42) Kad. Br., 207, 1837 schets 16.

(43) J. Bowens, op. cit., Dl. II, blz. 15 en 16.

(44) A.R.A., R.K., 37413, f° 30r.

(45) A.R.A., S.S.O., 2071, brief dd. 27 feb. 1768.

(46) J. Bowens, op. cit., Dl. II, blz. 15-16.

(47) Feuille d'Ost., 8 jan. 1860.

(48) Feuille d'Ost., 9 okt. 1853.

commissaris Ed. Belleroye (49). Deze liet het huis en de brouwerij in 1838-1839 slopen en vervangen door twee nieuwe gebouwen (50). Vanaf het jaar 1841 ging hij over tot het perceleren en stuksgewijze verkopen van deze gronden, vooral nadat hij het huis palend aan de Kapucijnenkerk in 1842 had laten afbreken om er een straat van 7 meter breedte door te trekken en er 5 nieuwe huizen op te richten (51).

Rond 1847 werd aan deze straat de benaming gegeven « Rue du Cercle » en « Straete genaemd le Cercle » (52), naar alle waarschijnlijkheid omdat in het nummer 4 de burelen gevestigd waren van de « Cercle du Phare » (53). Dit was een zeer selecte privéclub alleen toegankelijk voor de V.I.P.'s van die tijd. Ed. Belleroye had in 1845 (54) voor de leden van deze club een luxeus hotel in hout laten optrekken rond de vuurtoren, wat schel afstak tegen het nabijgelegen, ouder, populair « Pavillon Royal » van Kootje Hamers, dat als eerste paviljoen op de zeedijk oprees in 1834 (55).

Van 1850 tot 1861 treft men bij, in het Nederlands, opgestelde notariële akten en kadasterdocumenten de juiste vertaling van de « Rue du Cercle » aan, namelijk : Kringstraat. Wanneer en hoe de foutieve vertaling Cirkelstraat burgerrecht verkreeg blijft een open vraag. Zou in het onderbewustzijn van de naamgevers het oorspronkelijke hoekse verloop van de straat een rol hebben gespeeld? Bij de eerste aanleg van de Kringstraat liep deze immers niet door tot in de Schippersstraat, maar zwenkte nagenoeg in het midden naar het Z.O. af, naar het Mijnplein en beschreef aldus, met een beetje goede wil gezien, een halve cirkel (56).

Deze uitleg is wellicht te ver gezocht. Eenvoudiger en logischer is het te stellen dat de benaming, Cirkelstraat, gegroeid is uit de lokale gewoonte om in de Vlaamse omgangstaal eenvoudigweg Franse straatnamen over te nemen. Nu nog spreekt men van de Varsoviestraat en niet van de Warchauststraat, van de Boulevard du Midi, de Avenue de la Reine en noem maar op. Het is Cirkelstraat gebleven omdat men in het stadsbestuur ieder historisch verband met de « Cercle du Phare » vergeten was en de ingeburgerde term niet meer wenste te veranderen. Het moet wel onderlijnd worden, dat men op het stadhuis weinig interesse voor en weinig background in lokale geschiedenis had. De stadsgeschiedenis bleek achteraf maar in die mate belangrijk te zijn bij zoverre deze de toeristische activiteit stimuleren kon.

Het doortrekken van de Cirkelstraat tot in de Schippersstraat gebeurde eerst in 1854. Reeds in oktober 1850 werd een aanvraag in deze zin bij het schepencollege ingediend maar bleef zonder gevolg (57). Pas op

(49) Kad. Br., 219, 1 jan - 30 juni 1838, nr 5.

(50) Kad. Br., 207, 1840.

(51) Kad. Br., 207, 1844, 1850.

Kad. Br., 219, staat 1843, 10 tot 14.

(52) Kad. Br., 207, 1844 en 1850.

(53) C. Loontjens : Ostende et le littoral Belge, blz. 48.

(54) Kad. Br., 219, staat 1850, en 207, 1850, schets 31.

(55) R.A.B., Reg. en Dom., 57, f° 23v. — Moniteur Belge, nr 228, 12 aug. 1834.

(56) Kad. Br., 207, 1850.

(57) La Flandre Maritime, 9 okt. 1850.

23 november 1852 leende het stadsbestuur een gewillig oor aan een, voor haar financieel zeer voordelig, voorstel (58). De grootgrondeigenaar Ed. Belleroye verklaarde bereid te zijn om de 2/3 van de kosten van deze straatverlenging voor eigen rekening te nemen. De stad stelde onmiddellijk de vereiste procedure in. Bij K.B. van 26 maart 1853 kon zij tot de nodige onteigeningen overgaan (59). De gronden voor de straatbedding werden haar grotendeels door Belleroye geschonken. Een lap grond werd afgekocht van visser Ocket. Na een proces voor de rechtbank van eerste aanleg te Brugge kon de stad ook op 18 mei 1854 een akkoord bereiken met timmerman Rycx, wiens huis in de Schippersstraat moest gesloopt worden. Dankzij de berekende vrijgevigheid van Ed. Belleroye kwam de Kringstraat in 1854 tot in de Schippersstraat door te lopen (59 bis).

Allerlei gebouwen kwamen zich langs deze nieuwe straat te rijen: woonhuizen, magazijnen, zelfs een ijsput. Pas opgerichte gebouwen werden verder in meerdere wooneenheden verdeeld. Op enkele uitzonderingen na verkreeg de bebouwing van de Kringstraat rond 1857 haar huidige percelering. In deze periode had deze straat nog niet een uitgesproken volks karakter. Ze was zoals heel wat straten in het toenmalige Oostende een straat met zeer gemengde bezetting. Burgershuizen rezen hier op naast gewone arbeiderswoningen en stamminees zoals de « Point du Jour » (60). In 1866 telde de Kringstraat 13 gebouwen waarin 18 gezinnen en 105 mensen woonden (61). In een ogenblik van euforie en optimisme, ook nog om af te breken met een hinderlijk verleden en om in het gevele te komen van het toenemend aantal elitetoeristen meende het Schepencollege aan de gemeenteraad op 30 april 1858 te moeten voorstellen de « Rue du Cercle » te herdopen in « Rue de Bruxelles » en de breed en smal verlopende Kapucijnenstraat pompeus « Avenue de la digue de mer » te moeten noemen. De realistisch gebleven gemeenteraadsleden gingen op deze voorstellen echter niet in (62).

Het optrekken van huizen met voorgevel op de N.W. en N.O. zijde van het Mijneplein verliep niet zo vlug als de opbouw van de huizen in de Kringstraat. In 1843 werden de eerste drie huizen gebouwd op de N.W. kant (63). Vanaf 1851 begon men geleidelijk de vuile omheiningmuur van de N.O. kant te vervangen door nettere huisgevels. Eind 1866 stonden er op het Mijneplein 10 huizen, bewoond door 20 gezinnen die samen 74 personen telden (61).

Om het Mijneplein te bereiken had men tot 1842 slechts één toegangsweg, namelijk de amper 4 meter brede gang tussen de huizenrijen van de noordzijde van de Nieuwstraat, met andere woorden, de oude achterpoort van de kloostertuin. In 1842 kwam er wel een tweede toegangsweg tot stand langs de Kringstraat, maar aanvragen om betere bredere toegangswegen tot dit eerder gesloten plein te geven bleven niet uit.

(58) Rapport sur l'admin., 23 nov. 1852.

(59) Mon. Belge, 1853, blz. 982-983.

(59bis) Rapport sur l'adm., 18 nov. 1854.

(60) La Flandre maritime, 1855, nr 84.

(61) Rapport sur l'admin., 1866, blz. 8-10.

(62) Feuille d'Ost., 2 mei en 16 mei 1858.

(63) Kad. Br., 207, 1844.

Om hierop in te gaan besloot de gemeenteraad de doorgang van de oude paterspoort te verbreden door het huis aan te kopen op de W. zijde van de doorgang gelegen. De eigenaar van dit huis, Dossaer, vroeg zomaar 6000 frank voor een erf van 40,3 m². Na de weigering van de gemeenteraad verlaagde hij zijn prijs tot 4500 frank wat de gemeenteraad op 11 mei 1850 aanvaardde (64). Goedgekeurd bij koninklijk besluit van 20 aug. 1850 (65), ging de verkoop door op 14 sept. 1850 (66).

Het huis werd afgebroken en de toegangsweg gebracht op 7,5 m.

De eisen om een derde toegangsweg te verkrijgen bleven echter niet uit.

Om zijn goede wil te betonen besliste het stadsbestuur op 30 april 1858 een huis, dat aan Ern. Janssens behoorde en op het Mijneplein nr 10 uitgaf, voor afbraak aan te kopen om een verbinding naar de Schippersstraat aan te leggen (67). Het koninklijk besluit van 21 juli 1858 verleende de nodige toelating (68). De stad kocht het huis aan voor 4100 frank (69). Maar van afbraak en straataanleg kwam niets in huis alhoewel de gemeenteraad op 29 april 1861 een nieuwe beslissing in deze zin had genomen (70).

Het hoofdprobleem van het Mijneplein was echter niet zijn eerder beperkte toegangsmogelijkheden maar wel zijn van stadswegen toebedeelde functie als mijneplein te moeten dienen. Reders en vissers oordeelden terecht dat de vismijn te ver verwijderd lag van de kaai. Dit had niet alleen hogere vervoerkosten en tijdverlies voor gevolg. De reders kloegen er vooral over, dat, ondanks de theoretische politiebegeleiding, tussen kaai en mijn, zootjes, hazemanden, zelfs ettelijke bennen vis spoorloos verdwenen (71). Daarom vroegen zij de verplaatsing aan van de vismijn naar een plein, ergens bij de kaai.

Eind 1852 was het schepencollege van plan de vroegere keizerlijke pakhuizen aan de kaaipoort af te breken, de vrijgekomen gronden te verkopen om een nieuwe opslagplaats bezuiden de eerste handelskom te kunnen bouwen. Op de gemeenteraad van 19 jan. 1853 (72) nam Liebaert deze gelegenheid te baat om voor te stellen een vismijn op te richten op de Visserskaai ten O. van het Waterhuis. Terzelfdertijd wenste hij de vismarkt te zien overgaan naar een deel van het Mijneplein. Om het tekort aan bouwgronden en de stijgende woningnood in de stad op te vangen meende hij dat het stadsbestuur de resterende gronden van het Mijneplein samen met die van de Vismarkt en van de oude pakhuizen als bouwgrond moest verkopen. Het schepencollege poogde wel het fiat van hogere instanties te verkrijgen, maar stuitte op het onverbiddelijk verzet van het Ministerie van Oorlog, dat de bouw van huizen en vis-

(64) La Flandre maritime, 1850, nr 9, 10, 12.

(65) Mon. Belge, 1850, blz. 2219.

(66) Kad. Br., 219, 2e trim. 1851, nr 48.

(67) La Feuille d'Ostende: 2 mei 1858.

(68) Mon. Belge, 1858, blz. 2694.

(69) Rapport sur l'admin., 1858, blz. 27.

(70) Le Phare d'Ostende, 1 mei 1861.

(71) La Feuille d'Ostende, 9 okt. 1853.

(72) La Feuille d'Ostende, 20 jan. 1853.

mijn langs de kaai als hinderlijk beschouwde voor het verdedigings-systeem van de stad. « La Feuille d' Ostende » bleef tot in oktober 1853 het project Liebaert steunen. Het blad vroeg hierbij nog de vleesmarkt op het Mijnplein te laten doorgaan. Niets mocht baten. De stad kon haar plannen laten varen (73).

Enkele jaren later, in 1861, kwam er toch verandering in het uitzicht van het Mijnplein. Op aanvraag van Th. Hamman en consoorten liet de stad de vismijn afbreken en vervangen door een kleiner gebouw. Dit werd nu opgericht tegen de achtergevel van een huis uit de Nieuwstraat.

Het bestond slechts uit het bureel van de mijnmeester en de klassiek vijfzijdig verlopende rij uitstaltafels. Deze verandering kan beschouwd worden als de eerste stap naar de definitieve afschaffing van de mijn op dit plein, wat in 1879 plaats zou vinden (74).

Vanaf 1860 worden allerlei plannen ontworpen die het stadslandschap en het stadsleven grondig zouden veranderen. De sterke expansie van de visserij bracht het nijpend tekort aan meerplaatsen aan het licht (75).

De wet van 8 juli 1865 legde het uitgraven vast van een nieuw tijdok voor sloepen langs de Visserskaai (76). Meteen werd uitgezien naar een nieuwe vestigingsplaats van een vismijn in de buurt. Steeds meer geraakte de stad verstikt in zijn vestingsgordel. Op 20 maart 1865 liet de regering weten, dat zij tot de ontmanteling van de stad besloten had (77). Zo kon Oostende zich gaan uitbreiden op en over de te slopen wallen en dokteren aan de vernieuwing van de oude stadskern.

Welke rol zou het Mijnplein in het kader van deze modernisatiegolf toebedeeld krijgen. De vismijn moest er verdwijnen. Een conventie tussen stad en staat gesloten op 13 okt. 1866 voorzag de opbouw van een nieuwe vismijn bezuiden het Visserstijdok (78). Dit perceel werd aan de stad overgedragen bij de uitwisseling van gronden op 20 sept. 1873 (79).

Een drietal mogelijke marktfuncties tekenden zich mettertijd af voor het Mijnplein. Het kon ofwel een vismarkt worden, ofwel voor een deel ingeschakeld worden in een grote overdekte markt, ofwel een deel van de marktactiviteiten van het Wapenplein overnemen naast een vleesmarkt.

Het oude plan Liebaert, in 1853 geformuleerd, om de vismarkt naar het Mijnplein te doen verhuizen dook opnieuw op eind 1872 bij de bespreking van het budget voor 1873. De vismarkt was overbezet, rommelig en erg vuil. Het was voor de visvrouwen maar heel gewoon hun vis uit te stallen op oude manden, rotte planken, afgeschilferde deuren of zelfs afgedankte rolstoren. Overal bleven visresten liggen die zorgden voor de verspreiding van pikante maar walgelijke geuren. De pomp die er stond

(73) La Feuille d'Ostende, 9 okt. 1853.

(74) Le Phare d'Ostende, 1 mei 1861. — Kad. Br., 207, 1863, schets 10.

(75) La Feuille d'Ostende, 12 feb. 1860.

(76) Mon. Belge, 13 juli 1865.

(77) Bull. Comm., 1865, blz. 42.

Annales et documents parlementaires - Senat - 20 maart 1865.

(78) Bull. Comm., 1873, blz. 67.

(79) Kad. Br., 219, 4e trim., 1873, nr 52.

werd door de vrouwen van het visserskwartier meer gebruikt om er een wasje te slaan dan om de markt zuiver te houden. Deze wantoestanden waren reeds meerdere malen bij het stadsbestuur aangeklaagd. Het is tenslotte de schepen van openbare werken, apoteker Maryssael, die aan deze uit de hand lopende toestanden een einde stelde (80). Hij had een echte voorliefde voor dit vergeten volkrijk kwartier. Hij was het eerste liberale gemeenteraadslid dat in november 1872 het aandurfde in een periode waarin het bourgeois stadsbestuur maar oog had voor de komende luxueuze verfraaiing van een kosmopolitisch wordende stad, de aandacht te trekken op de zwarte armoede, de grondige vervuiling waarin honderden gezinnen opgepropt in onooglijke kamertjes wel gedwongen waren te leven (81). Op zijn initiatief begon men de verouderde riolering in deze wijk te verbeteren. Nu wilde hij de sanering aanpakken van de Vismarkt zelf. Het is in deze context dat het gemeenteraadslid Vander Heyde zonder succes poogde de Vismarkt naar het Mijnplein te laten verplaatsen. De gemeenteraad van 3 februari 1873 verbluft over het enthousiasme en de vastberadenheid van schepen Maryssael keurde zijn project voor de uitbouw van een verzorgde vismarkt goed. De met afval doordrenkte aarde werd er uitgedolven, de grond met 15 cm opgehoogd en opnieuw maar nu waterdicht geplaveid. De Vismarkt werd met borduurstenen afgezoomd. Men stelde er vier rijen van acht arduinen uitstaltafels op, ieder verbonden aan de waterleiding. Dit alles in de hoop aan dit plein een keuriger en netter uitzicht te geven (82). Schepen Maryssael zorgde er tevens voor een strenger politiereglement te laten opstellen dat uitgevaardigd op 18 november 1873 er voor moest waken de markt ordentelijk te laten verlopen in een proper verzorgd kader (83). Door zijn actie tenslotte werd de Vismarkt in 1877-1878 met een zinken dak afgeschermd dat op zes zware pijlers rustte (84). En zo bleef de vismarkt daar waar hij was.

In 1891 kwam de verplaatsing van de vismarkt naar het Mijnplein opnieuw ter sprake. De stad begreep dat de nodige uitbreiding van de vismarkt, principieel aanvaard in 1877 en bij koninklijk besluit van 9 januari 1878 goedgekeurd, wegens de te hoog oplopende onteigeningskosten, niet te realiseren viel. Daarom opteerde gemeenteraadslid Michens voor de verplaatsing van de markt naar het Mijnplein en stelde als compensatie de organisatie voor op de Vismarkt van de vroege groentemarkt. Hierop werd niet ingegaan omdat niemand wenste een vismarkt te zien grenzen aan de betalende jongensschool (85).

Dat al deze verplaatsingsprojecten zo weinig succes hadden hangt in feite nauw samen met het plan dat reeds in 1873 bestond om op het Mijnplein en op de terreinen van de rijkswacht een grote overdekte markt op te

(80) Bull. Comm., 1872, blz. 137-138.

(81) Bull. Comm., 1872, blz. 84-88.

Echo d'Ostende, 7 november 1872.

(82) Echo d'Ostende, 13 febr. 1873.

(83) Bull. Comm., 1873, blz. 98-99.

(83) Bull. Comm., 1877, blz. 98-99.

(84) Bull. Comm., 1877, blz. 103-104.

(85) Bull. Comm., 1891, blz. 155-156.

richten. De bedoeling was hier een markthalle te bouwen waarin practisch alle marktactiviteiten konden geconcentreerd worden. Deze markt zou, in den beginne althans, doorgaan op de gewone marktdagen, maar men was ervan overtuigd dat dit mettertijd tot een permanente markt, iedere weekdag door verkopers en kopers druk bezocht, zou uitgroeien.

Het plan om hier een markthalle te zetten was ingegeven door het feit dat het ganse oostelijke stadskwartier met stagnatie en langzame aftakeling was bedreigd, enerzijds door de afbraak van de vismijn voorzien voor 1879 en anderzijds door de sinds 20 jaar steeds meer uitgesproken verschuiving van het strandtoerisme van het Klein Strand naar het grote westelijke strand (86). Zoals altijd waren er enthousiaste voorstanders voor de bouw van een overdekte markt maar ook even verbeterde tegenstanders. De voorstanders van het project steunden zich vooral op het succes dat dit markttype kende in binnen- en buitenland. Brussel bv. had in deze jaren drie dergelijke markten. Tegenstanders trokken de opportuniteit van dit project en de mogelijkheid van het verhoopte succes in twijfel. Altijd was een zekere wrevel in handelaarskringen blijven bestaan tegen de markten, vooral dan tegen de verkoop op deze markten van nieuwe koopwaren (87). Een permanente door de weekse markt was hen zeker een doorn in het oog. Een bijkomend argument was voor hen de mislukking die te beurt viel in 1882 aan een gelijkaardig project namelijk aan een « Criée » die moeizaam zijn bestaan één jaar kon trekken in de afgedankte lokalen van de « Skating-Ring » aan de Boulevard Van Iseghem (88).

Wat er ook van zij, een *conditio sine qua non* om het project uit te voeren dat het schepencollege bleef koesteren, was het in handen krijgen van het domein waarop sinds meer dan drie kwarteeuw de rijkswacht was gevestigd.

Na heel wat onderhandelingen sloten stad en staat een conventie af, op 15 november 1878, waarbij de terreinen van de rijkswacht aan de stad werden afgestaan. De stad diende van haar kant een perceel van 1691 m² aan de Zuidlaan aan te kopen om er zelf een nieuwe rijkswachtkazerne op te bouwen (89). Deze conventie werd bij K.B. van 2 augustus 1879 goedgekeurd (90). De bouw liet echter nog jaren op zich wachten. Op 18 mei 1886 werd de uitvoering ervan toevertrouwd aan aannemer Pottier voor de som van 77.400 frank (91). Het jaar daarop kon de Rijkswacht van de Kapucijnenstraat naar de Zuidlaan verhuizen.

Denk nu maar niet dat het terrein aldus geëffend was om aan de afbraak te beginnen van de oude gendarmerie en met de oprichting te starten

(86) Bull. Comm., 1876, blz. 154-155.

Echo d'Ostende, 25 maart 1877.

(87) Bull. Comm., 1884, blz. 118.

1887, blz. 294-295.

(88) Echo d'Ostende, 5 juli 1885.

Bull. Comm., G.R., 30 juni 1885, blz. 83-84.

(89) Kad. Br., 219, 1892, nr 279.

Kad. Br., 207, 1880, schets 9.

(90) Bull. Comm., 1883, blz. 88-89.

(91) Bull. Comm., G.R., 18 mei 1886.

van de geplande overdekte markt. Neen. De stad had op dit ogenblik te kampen met een nijpend tekort aan schoolgebouwen. Daarom liet ze begin oktober 1887 twee klassen van de stedelijke betalende jongensschool, na snel uitgevoerde aanpassingswerken, in de rijkswachtkazerne onderbrengen. Drie maanden later, in januari 1888 gingen de vijf andere klassen van de schooldirecteur De Poorter naar de Kapucijnenstraat over.

In de plaats van het geheel met de grond gelijk te maken ging men in hetzelfde jaar over tot de aanbouw van zes nieuwe klaslokalen en, wat een luxe was voor deze tijd, zelfs van een turnzaal (92). Het ganse oude domein van de Gendarmerie werd aldus in een schoolcomplex herschappen, rondom een centrale speelplaats die in 1897 nog werd geplaveid. De oprichting van een overdekte speelplaats en de modernisatie van de sanitaire installaties achtte de gemeenteraad in 1897 overbodig aangezien de inplanting van deze school toch maar voorlopig was (93).

Perscampagnes in liberale bladen tegen de onaanvaardbare hygienische toestanden, het gebrek aan orde en tucht in deze school waarin kinderen van de gegoede vooral niet-katholieke burgerij lessen volgde (94), zette de gemeenteraad onder druk om naar betere lokalen voor deze school uit te zien. Dit kon in de zomer 1901 gebeuren. Het Koninklijk Atheneum, dat tot dan toe gevestigd was in het oude klooster der Zwarte Zusters, verhuisde naar de nieuwe gebouwen tussen de St.-Petersburgstraat en de Rogierlaan. Het nieuw Atheneumgebouw werd er op 8 oktober 1901 ingehuldigd (95). De betalende jongensschool van de Kapucijnenstraat, waar o.m. de eerste hoofdman van « De Plate », Majoor De Taeye, een aantal kinderbroeken versleet, werd in diezelfde zomer 1901 overgeplaatst in de lokalen, die het Atheneum zojuist had verlaten, in de Ooststraat.

Het Rijkswachtdomein dat veertien jaar lang als schoolcomplex had gefungeerd stond nu eindelijk ledig, als het ware wachtend op zijn verdwijnen om plaats te maken voor de grote overdekte markt die sinds 30 jaar op ieder plan van aanleg afgebeeld stond en bij ieder bespreking van stadsleningen ter sprake was gekomen.

Een K.B. van 2 september 1899 had de afbraak van de noordelijke huizenrij van de Nieuwstraat goedgekeurd. Alles scheen dus klaar te zijn om tot de planning van de overdekte markt over te gaan. Het Schepencollege kwam op 15 oktober 1901 met een vreemd voorontwerp voor de dag om de vrijgekomen gebouwen en terreinen als marktruimte te gebruiken. Van de bouw van een grote overdekte markt was hierbij helemaal geen sprake meer. Uit het onderzoek van verschillende bouwtypes van dergelijke hallen had het stadsbestuur afgeleid dat deze moeilijk te verluchten en te verlichten vielen, maar vooral dat de bouwkosten ervan schrikbarend hoog zouden oplopen. Het Schepencollege wilde met wat aanpassings- en uitbreidingswerken deze markt inrichten in de schoolgebouwen die in 1888 waren opgetrokken. Op het gelijkvloers en op de speelplaats

(92) Rapport sur l'adm., 1887.

Bull. Comm., 1888, blz. 233-234 en 247.

(93) Echo d'Ostende, 11 februari 1897.

Kad. Br., 207, 1899, schets 4.

(94) Le Carillon, 10 en 11 februari 1900 en 22 februari 1900.

zouden er 90 verkooppunten voor vleeswaren komen en langs de Kapucijnenstraat nog 6 vleeskramen. Op de eerste verdieping van de school zouden er 11 verkoopsruimten ingericht worden voor het verhandelen van droge waren, gaande van kaas tot droogvis. De rijkswachgebouwen zouden gesloopt worden. De oude Mijnplaats zou totaal buiten het bouwproject blijven en als afzonderlijk marktplein gebruikt worden.

Dit plan droeg wel de goedkeuring weg van de gemeenteraad maar om in te gaan op enkele opmerkingen kwam het Schepencollege op 26 november 1901 een nieuw voorontwerp voordragen. Het stelde namelijk voor 112 vleesstallen op te richten van 2,5 m breedte op 3,5 m diepte, verdeeld over 4 blokken ieder van elkaar gescheiden door een 5 meter brede wandelstraat (96). Nu eerst kreeg de Vleesmarkt, zoals ouderen onder ons deze hebben gekend, vaste vorm. De plannen en het lastenkohier voor de bouw ervan werden op 25 maart 1902 goedgekeurd (97). Na een openbare aanbesteding werd aannemer Sanders op 26 april 1902 met de bouw van de Vleesmarkt belast voor de som van 161.005 fr (98). Om het vierde blok te kunnen bouwen was de stad wel verplicht het westelijk deel van de noordelijke huizenrij van de Nieuwstraat te laten slopen. In de zomer 1902 werden deze huizen onteigend en in september 1902 afgebroken.

Zo kon men na de opruiming van de kazerne en de school met de bouwwerken van de Vleesmarkt beginnen (99). In iets meer dan vier maanden tijd werd het gebouw opgetrokken. In de militiezaal van het stadhuis greep op 31 januari 1903 de eerste openbare verhuring plaats van de nieuwe vleesstallen. Ongeveer 70 werden er door slaggers voor 1 jaar ingehuurd. Onder grote belangstelling ging de eerste markttag er door op maandag, 2 februari 1903. Er was heel wat heen en weer geloop vooraleer iedereen zijn traditionele « saucissen- of karbonadenmarchand » in zijn nieuwe standplaats had gevonden. Dit verhoogde maar de blijde drukte en het gestommel die er heersten. De Grote Markt waarop sinds eeuwen de vleesmarkt was gehouden lag er op die dag maar verlaten en triest bij (100).

Wie herinnert zich nog de Vleesmarkt met zijn drie lange blokken die onder een leien zadeldak elk 32 vleesstallen telden, volledig met wit geblauwde tegels bezet en met een rode bies doortrokken. Wie kan zich nog de enkelvoudige rij van 16 stallen aan de noordkant voorstellen. Vaalwit en rood gestreepte stores zorgden voor de bescherming van koopwaar en klant tegen regen of zon. « Grillies » sloten de geasfalteerde gangen tussen de blokken af. Kent u nog de typische namen die men voor deze straatjes had bedacht? Wij geven ze u op van noord naar zuid had men; de Spekslagerstraat, de Zwijnenstraat, de Ossenstraat (101). Kunt u zich nog het ranke torentje, met rundskoppen versierd, voor ogen halen, dat

(95) Le Carillon, 19 augustus 1901 en 5 en 6 oktober 1901.

(96) Bull. Comm., 1901, blz. 709.

(97) Le Carillon, 27 maart 1902.

(98) Rapport sur l'adm., 1902, blz. 139 - 143.

(99) Le Carillon, 18 september 1902.

(99) Le Carillon, 18 september 1902.

(100) Le Carillon, 3 februari 1903.

(101) Bull. Comm., 1908, blz. 816-817, « Plan der Vleeschmarkt ».

op de zuidhoek van de Vleesmarkt oprees. Onder dit torentje bevonden zich, aan de kant van de Ossenstraat, twee openbare toiletten, die in deze jaren jammer genoeg alleen toegankelijk waren tijdens de markturen. Jammer genoeg vooral voor de boompjes van de Groentemarkt die teveel beplast moeilijk tot volwaardige exemplaren konden uitgroeien (102).

Tijdens het jaar 1903 kocht de stad nog de noordelijke huizenrij van de Nieuwstraat tussen de St.-Fransiscusstraat en de Schippersstraat op en liet deze oudere huisjes slopen. Bij de ganse verbreding van de Nieuwstraat verdwenen aldus 14 woningen. Voor de onteigeningen alleen betaalde de stad iets meer dan 300.000 fr. Maar de staat nam de helft van deze kosten voor eigen rekening (103).

Het jaar 1903 was voor het huidige Mijnplein een belangrijk jaar. De drukte in en rond de Vleesmarkt kwam een nieuw impuls geven aan het leven van dit kwartier. De afbraak van de noordelijke huizenrij van de Nieuwstraat trok de oude Mijnplaats uit zijn isolement. De straatbreedte tussen overliggende gevels van de Nieuwstraat was op 11 à 12 m gebracht. Dit alles was voor de eigenaars van woningen uit de zuidelijke huizenrij een stimulans om hun eigendommen te herbouwen of van een nieuwe gevel te voorzien (104). De omgeving van de oude Mijnplaats werd in een nieuw kleedje gestoken.

Vermits het Mijnplein, na de afbraak van de kleine vismijn, geen vismarkt is geworden, noch gedeeltelijk, in de Vleesmarkt werd opgeslorpt rijst de vraag op, welke rol dit plein dan wel toebedeeld kreeg na 1879. Gegevens over het gebruik van dit plein zijn in den beginne eerder schaars. Wij weten dat dit plein jarenlang bij valavond benut werd als stelplaats voor de talloze steek- en viskarren, waaraan het oosterkwartier zo rijk was.

« D' Oede Minne » werd ook als marktplaats ingeschakeld. Rond 1890 spartelden hier iedere donderdag roze varkentjes rond. Het Mijnplein was « Zwienemarkt » geworden en de geuren van de « buten » hadden de visgeuren verdrongen (105). De, door de Oostendse handelaars, zo bekampte markt van nieuwe koopwaren werd enkele jaren later van de Grote Markt naar het Mijnplein overgeplaatst in de hoop dat deze markt er een zachte dood zou sterven. Maar het viel anders uit. Deze markt floreerde er zodanig dat er zelfs bijkomende kraampjes gezet werden in het reeds zo smalle Nieuwstraatje. Men geraakte er hopeloos in de knoei. Dit lokte in september 1896 protest uit van marktkramers, marktlopers en omwonenden. Het was een bijgaand argument om de verbreding van de Nieuwstraat af te dwingen (106). Ook een voddenmarkt kwam zich langs de Oostzijde van de oude Mijnplaats nestelen. Op 15 oktober 1901 besloot het stadsbestuur de verkoop van nieuwe koopwaren

(102) Le Carillon, 12 februari 1903.

(103) Le Carillon, 22 januari 1903.
Rapport sur l'adm., 1903, blz. 21.

(104) Le Carillon, 18 september 1902.
Kad. Br., 207, 1903, schets 4.

(105) Bull. Comm., G.R., 21 juli 1891, blz. 155-156.

(106) Le Carillon, 11 september 1896.

opnieuw naar de Grote Markt te halen en de boter- eier- en kiekemarkt van de Grote Markt naar het Mijnplein te verplaatsen (107).

De marktsituatie werd op den duur zo verward dat de gemeenteraad op 11 november 1902, gebruik makend van de aanstaande opening van de vleeshallen, tot een reorganisatie van de markten overging, vastgelegd bij politiereglement van 28 april 1903.

De oude Mijnplaats kreeg als markten toegewezen, de voddemarkt of prongelmarkt, de « goedmarkt » en opnieuw de markt van luxeproducten zoals goud- en zilverwerk, juwelen, pelsen. Maar dit plein verloor twee markten, de boter- en eiermarkt ging terug naar de Grote Markt en de « Zwienemarkt » kreeg als nieuwe standplaats het Vissersplein bij de Kaai (108).

De « Stoffenmarkt » groeide uit tot het meest luidruchtige en het meest kleurrijke marktplein van de stad (109).

Vóór de 1e Wereldoorlog werd nog eens een wijziging aan de marktverdeling gebracht. De Gemeenteraad besloot op 30 januari 1912, om wat meer cachet te geven aan de markt van het Wapenplein en om er meer toeristen naar toe te lokken, de markt van de luxeproducten tijdens de zomermaanden van 1 juni tot 15 september van het Mijnplein, weg te trekken en op de Grote Markt te laten doorgaan (110).

Naast de functie van marktplein kreeg de Oude Mijnplaats op het einde van de vorige eeuw ook nog de rol toebedeeld van foorplein. Tot 1889 ging de Oostendse foor normaal voor 14 dagen door, eind juni begin juli.

Om hygienische en toeristische redenen besloot het stadsbestuur op 4 juni 1889 dat van dan af aan de foor zou plaats grijpen van de 1e tot en met de 3e zondag van oktober (111). Als foorplein zouden gebruikt worden : natuurlijk de Grote Markt die de centrale plaats van volkse attracties bleef, en bijkomend, de St.-Jozefsplaats bij de Grote Kerk en het Hazegras (112). Op de grote koer van de Bastiaan konden verder circustenten opgetrokken worden. Van de Oude Mijnplaats of Groentemarkt als foorplaats was er toen nog geen sprake. Deze laatste zou eerst in oktober 1924 als standplaats door foorkramers ingenomen worden.

In oktober 1896 wordt voor de eerste maal de aanwezigheid van het circus Libot op de Oude Mijnplaats vermeld (113). In oktober 1898 kwamen er twee draaimolens te staan nl. deze van Benthein en deze van Consael-Overmeer, die door een minilokomotief werd voortbewogen. Verder stonden er nog een schommel, een schiet- en een wafelkraam (114). Circus Libot kwam er terug in 1899 (115). Het jaar daarop volgde het

(107) Bull. Comm., 1901, blz. 533.

(108) Le Carillon, 13 november 1902.

(109) Le Carillon, 28 augustus 1905.

(110) Bull. Comm., 1912, blz. 90 - 97.

(111) Bull. Comm., 1889, blz. 116 - 119.

(112) Bull. Comm., 1889, blz. 160 - 161.

(113) Le Carillon, 14 oktober 1896.

(114) Echo d'Ostende, 29 september 1898.

(115) Echo d'Ostende, 17 september 1899.

circus Vander Meulen en het schietkraam Mares (116). Circus Semay duikt er op in 1901 samen met de gesloten carrousel Overmeer-Rambach (117).

En zo ging het jaar na jaar verder. « Toeters », « meulekens », « perretjes », schiet- en wafelkoten wisselden af met een of ander circus. Op het Mijneplein kwamen er geen musea voor, noch « planetenkotjes » met een « kaartenlanegge ». Dit waren attracties voor de Grote Markt voorbehouden.

Aan dit bruisend wisselend leven van marktdagen en foorweken kwam de 1e Wereldoorlog brutaal een einde stellen. De foorreizigers verdwenen. Van « stoffenmarkt » was er geen sprake meer. Alle belangstelling ging bij onze bevolking uit naar de voedingsprodukten, die, in karige hoeveelheden uit het omliggende, naar de Grote Markt of naar de Groentenmarkt werden gebracht. Bij de talrijke bombardementen, die de stad tijdens deze 4 oorlogsjaren kende, bleef deze wijk zeker niet gespaard. Op 12 februari 1915 en op 13 juli 1918 werd de Vleesmarkt direct getroffen (118).

De « Goedmarkt » kreeg een voltreffer op 20 maart 1918 (119). Over de schade en slachtoffers die in de buurt vallende bommen maakten spreken wij niet.

Na de wapenstilstand hernamen de Oude Mijneplaats en de Vleesmarkt vlug hun traditionele activiteiten. Aannemer Verkempinck kreeg op 6 februari 1920 opdracht om de herstellingswerken aan de Vleesmarkt uit te voeren voor de som van 157.764,51 fr (120). Op de Oude Mijneplaats gingen normaal de voddenmarkt, de goedmarkt en de markt der luxeprodukten onder toenemende belangstelling door. Net zoals in 1901 werd de drukte er zo groot dat de Gemeenteraad zich gedwongen zag op 3 mei 1923 een deel van de markt tijdens de zomerperiode naar een ander plein over te brengen. Opnieuw werd de markt der luxeprodukten aan het Mijneplein onttrokken. Hij werd van 15 mei tot 30 september iedere donderdag nu op de St.-Franciscusmarkt gehouden. Dit marktplein lag op de terreinen van de vroegere betalende meisjesschool of « Institut communal de demoiselles » en eerste « Ecole moyenne » tussen de Groentenmarkt en de St.-Franciscusstraat in. Deze school werd met aanpalende gebouwen bij het bombardement van 11 september 1915 grondig vernield (122).

Ook het circus De Jonghe, Semay of De Muynck kwam er tijdens de oktobermaanden opnieuw zijn tenten opslaan.

Het levensritme van het huidige Mijneplein werd in mei 1940 nog eens onderbroken door de komst van de Duitse « toeristen », die ons een iets meer dan 4 jaar durend « bezoek » kwamen brengen. Tijdens de trieste meidagen van 1940 werden vooral de Zuidhoek van de Cirkelstraat en de Kapucijnenstraat en een deel van de Vleesmarkt zwaar getroffen (123).

(116) Le Carillon, 5 oktober 1900.

(117) Le Carillon, 6 oktober 1901.

(118) De Duinengalm, 24 september en 10 december 1920

(119) Stadsarchief Oostende, foto.

(120) De Duinengalm, 30 januari 1920.

(121) Bull. Comm., 1923, blz. 180 - 183.

(122) De Duinengalm, 13 augustus 1920.

(123) De Duinengalm, 28 juni en 5 juli 1940.

Na de 2e Wereldoorlog dacht het stadsbestuur er nog aan de overgebleven stallen van de Vleesmarkt af te breken en in 1951 een nieuwe vleeshalle op te richten. Het bleef bij de afbraak (124). Ook de overeind gebleven gebouwen tussen de Cirkelstraat en de vroegere Vleesmarkt werden gesloopt en het terrein in een minipark herschapen. Door samenvoeging van al deze gronden verkreeg het huidige Mijnplein, zijn oppervlakte, die bijna twee en half maal groter is dan de oorspronkelijke Mijnplaats, zijn eigenaardige vorm, zijn lapje groen (125).

Uit het pleinrumoer zijn nu verdwenen, het schuifelend ritselen van patersvoeten, het grommen van gendarmes, het gekwebbel van visvrouwen, het jachtig knorren van biggen, het gejoel van spelende schoolkinderen.

Alleen bleven over, het marktgetater, het pruttelen van automotoren en het oorverdovend lawaai van de foor, galmend over een plein waar op zonnige avonden het minuscule torentje van de Kapucijnenkerk zijn schaduw poogt te vegen over wat weleer een ingetogen stille kloostertuin is geweest.

D. FARASYN

Provisor v.h. Koninklijk
Atheneum Gent - St.-Pieter

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

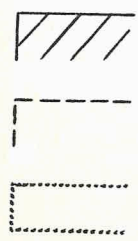
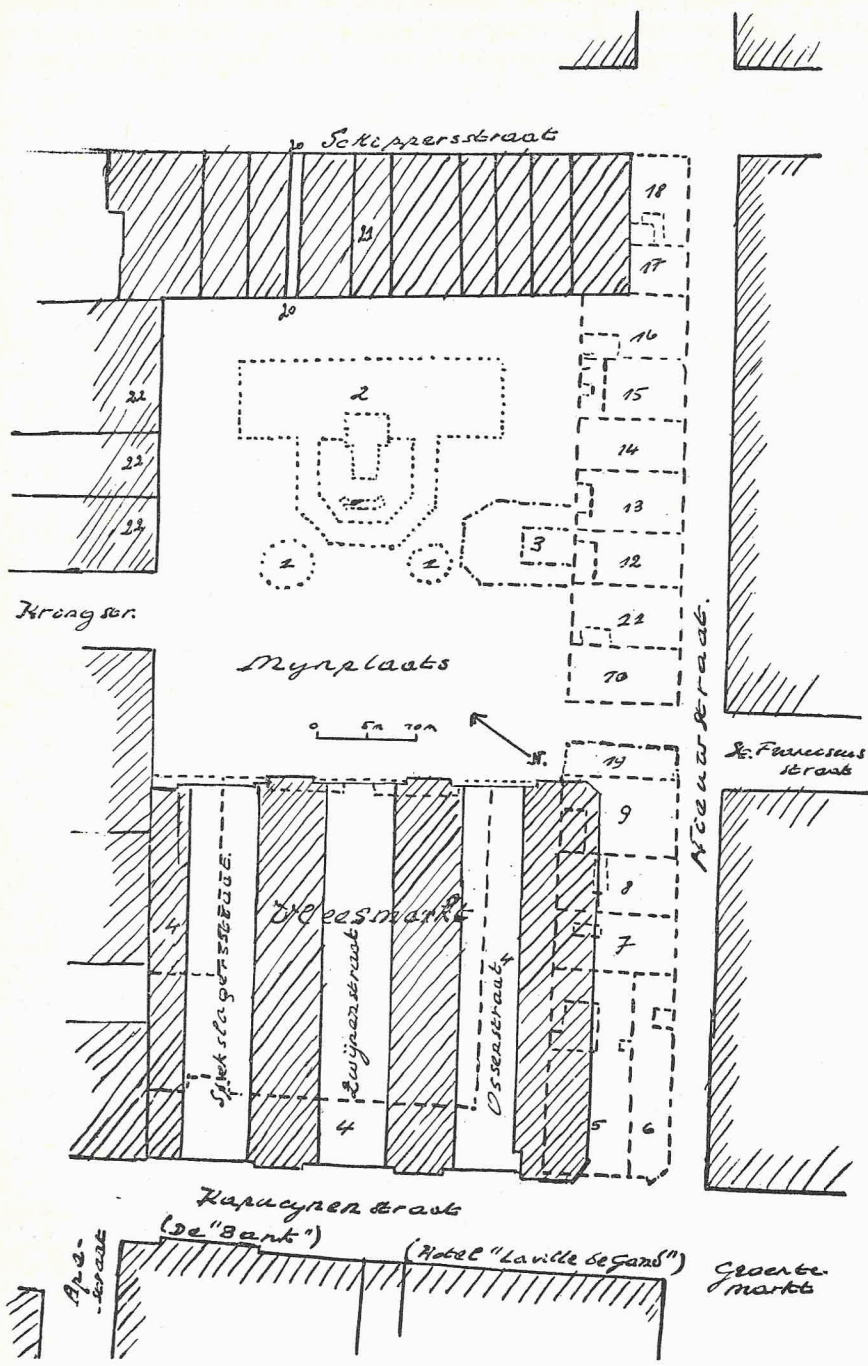
A.R.A., R.K.,	Algemeen Rijksarchief, Rekenkamers.
R. v. F.,	Raad van Finantiën.
S.S.O.,	Secretairie van Staat en van Oorlog.
G.R.,	Geheime Raad.
R.A.B., Reg. en Dom.	Rijksarchief Brugge, Registratie en Domeinen.
R.U.G., Hs.,	Rijksuniversiteit Gent, Handschriften.
Kad. Br.,	Provinciaal Kadaster te Brugge.
Bull. Comm.,	Bulletin Communal de la Ville d'Ostende.
Rapport sur l'adm.,	Rapport sur l'administration de la Ville d'Ostende.

MIJNPLAATS, VLEESMARKT EN NIEUWSTRAAT IN 1903 (zie plaat p. 60)

1. Oude waterputten.
2. Vismijn, 1835-1861.
3. Kleine Vismijn, 1861-1879.
4. Betalende Jongensschool, 1887-1901, op terrein van de vroegere Gendarmerie.
5. tot en met 18. Huizen gesloopt bij de bouw van de Vleesmarkt en de verbreding van het Nieuwstraatje.
19. Huis Dossaer afgebroken bij de verbreding van de oude Paterspoort in 1850.
20. Gang tussen Mijnplein en Schippersstraat.
21. Huis door de stad in 1858 aangekocht om er een straat aan te leggen tussen het Mijnplein en de Schippersstraat.
22. Eerste huizen met gevel op het Mijnplein, 1843.

(124) Le Courrier u Littoral, 15 oktober 1950.

(125) Naar het ontwerp van de Commissie voor Urbanisatie dat op de zitting van de Gemeenteraad van 3 mei 1946 werd goedgekeurd. — Gemeentebld, blz. 359-362.

Bestaande gebouwen in 1903.

Gebouwen gesloopt in 1902-1903.

Gebouwen afgebroken vóór 1880.

DE OUDE VISMARKT

OSTENDE. — Le Marché Couvert

ND. Phot.

DE VLEESMARKT.

Verzameling R. VERBANCK